

Rainer Maria Rilke

TICHÝ DOPROVOD

A JINÉ PRÓZY

TO JEDNO

Malá usnula. —

„Konečně,“ vzdychla mladá bleďá žena, sedící u zamřížované postýlky. Sepjala ruce v klíně a velkýma šedivýma očima upřeně hleděla do žlutého světla lampy. V místnosti bylo naprosté ticho. — O to hlasitější bylo pravidelné oddechování spícího dítěte. Už spí — pomyslela si matka a na okamžik sklopila široká víčka. Pak zvedla zrak a rozhlédla se po pokoji. — Byl vybraně zařízen, ale nijak útulně, vysoký nábytek na masivních nohách a se zdobenými deskami působil příliš zánovně, bohatě řasené závěsy nákladně. Všechno bylo studené, cizí, strojené; a znovu si povzddechla.

Jaké tu bylo ticho! Vychovatelku poslala do čeledníku, manžel ještě nebyl doma a venku se nic nepohnulo. Bydleli také více než hodinu cesty od města a — co by jí vlastně mohlo město nabídnout? Tady v osamělém mlýně — tak nazývali lidé vilu majitele mlýna, která stála na břehu zeleného, bahnitého rybníka naproti dělnické kolonii, — tady jí bylo docela dobře.

Vzpomínala, jak se sem těšila... tehdy, ano tehdy...

Vešla vychovatelka.

Hned jí poslala pryč.

Ano, chtěla být sama; chtěla konečně přemýšlet, přemýšlet...

Děvče odešlo.

Klára si podepřela bradu. Myšlenky jí zalétly daleko, daleko do minulosti. Až do dětství. Viděla otce, matku; otce s tvrdými rysy, vráskami kolem úst a hlubokým, nevýrazným pohledem vrásčitých očí; a matku, dobrou, drobnou, srdečnou bytost s věčně se chvějícím hlasem a zasněným, tmavohnědým očima... oba — mrtví. Vzpomínky se zakalily: viděla pohřební vůz

Vyřítíl jsem se nahoru.

Doktor seděl s velmi vážným obličejem u pelesti postele. Pokynul mi, abych šel tiše dál. Očima jsem mu dal znamení, on sotva znatelně kývl rameny.

Byl jsem zoufalý. Sotva jsem se odvažoval dýchat.

V chvějícím se napětí jsem pozoroval vyhublý obličej v bílých polštářích — ty vrásčité ruce, které sebou sem a tam tiše třhly...

Tu — náhle se rada rychle v polštářích posadil. Oči mu žhnuly, jeho rty se chvěly...

„Vím to,“ — zajásal.

A než tomu mohl lékař zabránit, vyskočil s mladickým elánem z peřin a vrhl se ke stolku, kde ležely bílé listy.

My, strnulí úžasem, jsme hned nereagovali.

Tiché zachroptění námi otrásl.

Přiskočili jsme k němu.

Rada nakloněný dozadu se zavřenýma očima spočinul v lenošce. V jeho rysech zářil šťastný úsměv, ruka malátně visela dolů, vypadlo z ní pero.

Lékař se sklonil nad starcem.

Poslouchal. Klečel jsem vedle.

Doktor vzdechl. Pak řekl tiše: „Amen.“

Na bílém listě však byl začátek nějakého písmena znetvořený a nečitelný a pak běžící dlouhá čára přes celou plochu. —

Tím můj strýc končil a kapesníkem si přejel přes čelo. —

Já však míval vždy slzy v očích.

To byl příběh o radovi Hornovi.

a černé muže a cítila zatuchlou vůni vlhkých květin a kadidlo. — Zachvěla se. —

...Nejdřív matka, zanedlouho po ní starý, sehnutý, přísný muž...

Dítě se v postýlce pohnulo. Matka to přeslechla. Jako špičky věží lesknoucí se z mlhy jí jasně zazářily události z dětství: první vánoční stromček. — Jak dlouho trvaly přípravy, jaký svátek to byl! Ve škole se pilně učila — kvůli stroměčku, malé prstíky měla otlačené pletením a rozpíchané šitím, četla si ve slabikáři, dokud jí otec nezhasl lampu, rozmrzely z velké spotřeby oleje. — Vánoční stromek. Vypíňoval její dny, zdálo se jí o něm v noci. Pak tu byl. — Parádní pokoj s naleštěnou podlahou a vážnými křesly na strnulých nohách byl vzorně uklizen; uprostřed zářila světlá stroměčku se sladkostmi... to bylo radosti! — Ale když pak musela za dvě hodiny jít spát, tlačilo ji na malé hrudi. Nejraději by se rozplakala. Cítila, že něco, něco přece jen chybělo, — nevěděla co... Ale v srdci jí zůstalo prázdné, — a v té prázdnotě, v té mezeře to číhalo — jako velké zklamání.

Pokračovala ve vzpomínkách; stávalo se jí to při každé hře, kazilo každou radost. Dlouho dopředu jí otec s matkou líčili náheru nastávajícího okamžiku. Jak nábožně poslouchala, jak jí srdce tlouklo v blaženém očekávání. — Nakonec nastal a po pronikavém vzplanutí bláznivě jásavé radosti v ní probudil jen tichou bolest v hořkosti. —

Rozbolela jí hlava. Pomalu ji zvedla a tiše si rozvázala drdol. Zachytila přitom svůj obraz v protějším zrcadle. Bujné, hnědé vlasy, velké oči... a najednou ji napadlo, že jsou tak vážné. A usmála se. Ale byl to mdlý úsměv. Jak jen se kdysi dokázala smát. — Vzpomněla si na večer před svým prvním plesem.

Tenkrát! „Přinášíme ti oběť, dítě,“ řekl otec, „i když je to pro nás těžké.

— Tu oběť ti přineseme.“ — Oběť! — Nadšeně jásala. Lehké tylové šaty s jednoduchými květy se jí zdály jako zlatá róba princezny z pohádky. Stála před zrcadlem — hodiny. — Otec potřásl hlavou a matka seděla vedle ní a co chvíli si tiskla kapesníček k zasněným očím...

...a následujícího rána přišla domů s pláčem. Proč? Nedokázala to říct. — Líbila se. Vyslechla si dost krásných slov, muži jí skládali k nohám moderní metaforu obdivu, které z ruchu velkoměsta pronikly i na venkov... a ona? — Jistě, radovala se z toho — na chvíli. Později, později bylo všecko jako vždycky. V duši se jí znovu rozevřela ona nepřeklenutelná propast. Zase chybělo — něco. Jak jen to jako dítě pojmenovala? — — — to... to... to jedno! ...

Ano, to jedno jí vždycky chybělo...

Po třech měsících rodiče zemřeli.

Potom — potom, vlastně ani pořádně nevěděla, co bylo potom?

Aha, potom požádal strýce o její ruku, August; bohatý mlynář o ubohou sirotku.

„Má štěstí,“ šuškali si lidé a potřásali hlavami.

Tak se stala nevěstou. Potom byla svatba.

Teď se naplní — to jedno. Sníla tehdy.

Ale u oltáře cítila kadidlo a vůni květin a nenapadlo ji nic jiného než pohřeb rodičů... Po pěti minutách řekla: „Ano“. Byla Augustovou ženou. —

Svatební tabule: veselí lidé, cinkot skleniček, přípitky — a už si ani nepamatuje, co všechno... Brzy se omluvila.

Následoval ji — její muž.

Se šustěním zatahli závěs před dveřmi. Byli sami.

Na vteřinku se jí zdálo, že bezmezně štěstí rozkvetete právě teď, jako by právě teď to jedno...

přes tvář jí přelétl jeho dech; cítila odporne výpary piva a vína a lekla se zvířecím pohledu jeho lesklých očí...

Potom se stalo její jedinou nadějí dítě. — Až přijde na svět, bude tou bytostí, s níž splyne a v níž bude žít...ano, to je to jedno — co jí chybělo — doufala. — Přišlo dítě. V dlouhotrvajících bolestech. Potom křik a Augustovy směšné něžnosti. — A teď se doopravdy rozesmála.

Probralo ji to ze snění.

Rozhlédla se kolem.

Dítě se odkopalo.

Nepohnula se však. —

Pak cosi rachotilo. Dole vjížděl vůz do průjezdu.

August! prolétlo jí hlavou. — Teď zase dorazí, podnapilý, s usazenými očima a veselý. Z obchodnického kasina, jak říkává. — Obejme ji, políbí a bude přemítat opizdlé vtipy. — Najednou pocítila hnus. Vyskočila ze židle, zamkla dveře a naslouchala. — Teď přichází. Znala ty kroky. Rychle zmačkl kliku, pak zabouchal na dveře; ještě jednou; zavolal na ni jménem. Pak uslyšela zaklení. — Chvilku ještě čekal. Pak prošel pokojem, piskal si, a konečně uslyšela těžké kroky po schodišti. Asi si myslel, že usnula, a odebral se do svého pokoje.

Vydechla. Hrdlo jí vyschlo. Znovu se posadila na židli k postýlce. Slyšela, jak na dvoře vypráhají koně. Hrubé výkřiky, pak ženské hlasy. — Chichotání. — Podívala se na hodiny. — Šlo na jedenáctou. Tak. Teď zase ta noc, a — co potom?

Potom bude zase ráno. Zazvoní na děvče. Umýt dítě a obléct ho. Sejít k snídani. Obstarat domácnost, pak se dívat z okna na širokou tovární střechu a zelený, hluboký rybník; a naproti budou jako vždycky hekat stroje a volat lidé. A nejen zítřa, ale i pozítří — a každý další den — pořád...

Zatočila se jí hlava. Zavřela oči. Cítila tu nekonečnost. Byla šedivá. Šedivá jako širé, zorané pole, na kterém se vájí podzimní mlha.

Dítě mluvilo ze spaní. Najednou se posadilo. „Mami, mami!“

Klára vstala. „Spi!“ řekla krátce.

Ani si nevšimla ručiček, které se k ní vzpínaly. Malá začala plakat.

Matka ale přistoupila k oknu. Dívala se do šedivé, unavené noci. Tam byl rybník, němý a matný; a vrby na břehu velmi černé. Nechápala, jak může být něco tak černé...

Dětský pláč síbl. Zvolna ho vystřídalo pravidelné oddechování. Klára pořád ještě hleděla ven. —

Má si jít lehnout?

Vlastně toužila po spánku — opravdu sladkém a dlouhém...

Není spánek to — jedno? ...

Chodila po pokoji sem a tam. Mrzilo ji. U dveří se zastavila a poslouchala. Všude byl klid. Opatrně odemkla. Na prahu se ohlédla — bážlivě a plaše.

Pak rychle proběhla předstíni ke schodům.

V dále štěkal pes.

Leknutím sebou trhla a — čekala. — Nic. —

Mechanicky scházela po temném schodišti — tiše, tiše...

Byla taková tma!

Ale najednou se musela zasmát.

Teď věděla, co je to jedno — to jedno...

A šla do mlýnského rybníka. — — —

Konec. —

„PROČ SE PRONÁRODY BOUŘÍ?“

(Kniha žalimů, 2)

a nelíbeného zděšení. Lékaři, kteří už smrt velkého mistra potvrdili, se domnívají, že zesnulému nejmíc uškodil právě rozruch věřejšího večera. Jak jsme se dozvěděli, zůstal M... po představení asi do půlnoci v kruhu rodiny a s radostí se vyjadřoval o úspěchu svého díla; kdo mohl tušit, že „Trojzvuk“ bude jeho posledním.

Konec.

I.

Časný soumrak březnového večera tížil ulice předměstí. Chladné po-
lošero dělalo špinavé fasády nájemných domů ještě odpornější a tu a tam
osvětřila kalná lucerna bláto na chodníku. Z kvelbů hokynářů, kteří své
zboží bez ladu rozestavovali před obchody a věšeli podél vchodů, stoupala
vlhká zatuchlost, která se před každým krámem — podle nabízených druhů
zboží — měnila nebo rozpouštěla v jinou. — Polonahé děti ve špinavých
roztrhaných košíkách si hrály před domovními vraty, tahaly za sebou na
šňůrkách kousky dřeva, které zastupovaly koníky, zatímco starší chlápci
hnali prostředkem ulice malými bičičky za rozpustilého kříku káču. Mezi
nimi se proplétaly těžké povozy naložené železnými kolejnicemi, do nichž
byl zapřažen jeden pár bědných koní, drkotaly unavené drožky, — tu a tam
i procovský soukromý vůz nějakého zbohatlíka, vracejícího se ze své to-
várný do útulného bytu ve městě. Drkotání a dunění povozů i mlaskání
povozníků přehlušily temné údery z věže mariánského kostela. — V tu
chvilí se ječivě rozezněly tovární sirény, oznamující konec směny. Ze všech
stran se draly davy z černých bran, u kterých ústily dlouhé špinavé ulice
dělnických domů. Ven proudilo ono ubohé, vyděděné pokolení, sužované
temným bytím mezi bídou a nespravedlností. Muži, ženy, nedospělí chlápci
i dívky s výrazem tupé brutality a nevědomé, trpělivé bídy v prázdných
očích a na odulých rtech. Výsměšný vzdor jen na několika mužských
rtech — zpola vyhaslý — beznadějný. — Chlápci s umouněnými tvářemi

se mísili mezi děvčata, která šla vedle sebe a zabírala celý chodník, a hrubými žerty je škádlii. Starší ženy šly většinou ve dvojicích, — a muži je následovali buď sami, nebo ve skupinkách. Jeden držel v ruce zmuchlané noviny a mohutným gestikulováním se pokoušel svému okolí vysvětlit obsah nějakého článku. Někteří zabočili do vedlejších uliček, většina se ztratila ve výčpech. —

Mezitím se úplně setmělo. Plynové lampy vrhaly unavené světlo do uliček a každá tvořila na zemi matný splyvavý kruh. Náraz větru rozezvučel tabulky lamp a plameny sebou začaly škubat. — Začalo pršet.

Jednou z nejpouštěnějších vedlejších uliček spěchal dělník. S hlavou skloněnou k zemi dusal ztěžka nohama po kamenném dláždění, až se jeho kroky rozléhaly prázdnou ulicí. V puse měl vyhaslou dýmku a ani si toho nevšímal. Svít lucerny mu přelétl po tváři. Byl velmi vážný. Oči strnulé a bez výrazu, rty pevně semknuté. Cesta se mu zdála dlouhá. Každou chvíli zrychlil krok. Konečně se zastavil. Chvilku nabíral dech. Pak vstoupil do temného úzkého průjezdu bídného čtyřposchodového předměstského domu. Aníž by si všiml tlusté ženy, která vyšla ze dveří a na něco se ho ptala, bez zastavení, po dvou schodech vyběhl do čtvrtého patra. Když tam dorazil, odstrčil děti, které obsadily vchod do jedné z trojích dveří, a vstoupil. —

Byla to malá zatuhlá místnost. Na nízké posteli ležela žena. Hrubou vlněnou deku měla přitaženou až k bradě. Hlava s modrými kruhy pod unavenými, skelnými očima se na červeně pruhovaných polštářích sesunula bezvládně na stranu. Jednu ruku v černých rozčuchaných vlasech, druhá s křečovitým cukáním mačkala deku a zase ji pouštěla. Kolem úzkých bezbarvých rtů se plížil rys nezměrného utrpení a pod vystouplými lícními kostmi cíhala smrt. — Muž se k ní sklonil. „Anno,“ zašeptal měkce. — Nemocná

na něj pohlédla. V jejím pohledu bylo něco tak cizího, světu vzdáleného, až se zachvěl. Pokusila se o úsměv. Ale rty jí znetvořilo bolestné škubnutí, pak ztrápené rysy nabraly výraz strnulého, nehybného klidu. Světlo, které sem dopadalo z okna z protější strany úzkého světlíku, dostatečně osvětlovalo ubohou místnost. — Byla tu jen široká nízká postel — jedna nuzná židle a kamna, jejichž špinavé šedé kachle už dlouho nesálaly teplem. — Zatímco muž s povzdechem klesl na židli vedle ženy, vešly tiše děti. Čtrnáctiletá Marie s malým dvouletým bratříčkem na rukou. Posadila se na kamna a nechala chlapce hrát si s tvrdými drobty chleba, ležícími na rezavých plátech.

Otec si jich nevěšmal. Levou ruku své ženy držel ve své, zatímco pravou podpíral její hlavu. Přemýšlel a přemýšlel. Neuspořádaně, zmateně a strážidelně se mu vracely vzpomínky na minulost. Miloval tu ženu. — To věděl. Byla to jeho žena. Ale nikoli před církví a před farářem. Ale před jeho srdcem a před — dětmi. Roky s ní žil. Byla mu věrná. Starala se o něj, darovala mu děti a... myšlenky se mu zatemnily. — Jen věděl, že byla nemocná, smrtelně nemocná, jak řekl lékař. — Nemocná se pohnula — vyskočil. Zašeptala několik nestrozumitelných slov. Mluvila z horečky. — Zase všechno utichlo. — Jen chlapec se občas rozesmál, když se mu podařilo z drobečků postavit bránu. Dole na dvoře ječely ženské hlasy. Ticho. — Poslouchal rychlý, pískavý dech své ženy. — Zvedl hlavu a pohlédl na ni. Proud světla od vedle jí právě dopadl na tvář. Znovu ji viděl jako mladou, svěží, zdravou; a probudila se v něm horká smyslná láska. Oči mu plály. Ruku smrtelně nemocné stiskl tak pevně, až s bolestným povzdechem odvrátila hlavu.

Musela žít! — Proč propadla smrti? — Lékař něco říkal o vydatné stravě..... Muž svrátil tmavé obočí. Musela zemřít, protože byl žebrák. — Ne — to se nemělo stát. — Najednou všechno slyšel. Nabádavý lékařův hlas, hrozby domácího, který ho chtěl vyhnat z bytu, jestliže okamžitě nezaplátí,

mezitím sténání nemocné a pláč dětí, které měly hlad... To mu podlomilo síly. Pustil ženu ruku a schoukl se do sebe. — Ale jen na okamžik. Pak se zvedl. — Nemá jeden život stejnou cenu jako druhý? — Není v jeho moci zachránit drahou ženu? Potřebuje si jen obstarat peníze... Venku, v odlehlé filiálce jeho šéfa... Jen starý Josef tam spí v předsíni — ten staroch nebude klást žádný odpor.....

Rychle se probral. Nebyla by to vražda? A pohled mu padl na ženu, svíjející se v hrozných bolestech, která právě otevřela oči — prosící, oči hledající pomoc. Vyskočil. — Něco se muselo stát, tak či tak — život za život.

Drsně poručil dětem, aby se posadily k matce na postel. — Pak přistoupil ke kamnům. Přendával láhve a hrnce a nepozorovaně si zastrčil do kapsy ostrý nůž. Dlouhý, s dvojitým ostřím. Druhý nechal ležet na kraji plátu. — Šperhák a nejrůznější klíče, stejně jako další ostré nástroje ještě měl v rucksaku pod kabátem. Zvláštní, že si dnes přinesl domů víc nástrojů než obvykle. — Teď naposled přistoupil k posteli. Sklonil se a vtiskl dlouhý políbek na bledé čelo ženy, polbil i Marii a poručil chlapci, aby se položil do postele vedle matky. Pak odešel. — Bylo devět hodin. — Jen v prvním poschodí hořelo matné světlo, takže nahoře bylo schodiště úplně ve tmě. — Před dveřmi se na chvíli zastavil. Hluboké ticho. — Najednou uslyšel Marušku, kterou doprovázelo chlapcovo žvatláni:

„Otcě náš, jenž jsi na.....“

Rychle seběhl úzké schodiště. —

II.

Pomalou se rozednívalo. — Lehký, narůžovělý paprsek si hrál na vysokých, černých střeších. — Na ulicích ale byla ještě tma. Jen z míkárén dopadalo

na chodník plynové světlo a kreslilo tam světlý kužel. Občas projel kolem selský vůz, pokrytý lněnou plachtou, který vezl zboží na trh. Lidé na něm měli uši a krk obaleny tlustými šálami. Ráno bylo chladné. — I muži, který tak pospíchal středem ulice, byla určitě zima. Obě ruce měl zastrčené v kapsách a vyhýbal se — velkým obloukem — tomu málu lidí, které potkával. Několikrát se zastavil a ohlédl se. Zdálo se mu, že za ním s křikem kulhá starý muž s rozšklebenou ranou v hrudi a velkým, krvavým očima v rozpolcené lebce. — Ale byl to jen jeho vlastní stín, kterému se při každém pohybu bojácně vyhýbal. — Znovu se zastavil. — Nezůstávala za ním krvavá stopa, co se tam tak temně leskne? Zachvěl se. Shýbl se, vnořil prst do vyježděné koleje a přiblížil si ho k očím. Bylo to šedé pouliční bahno. Rozesmálo ho to. Pak ještě víc zrychlil krok. Teď — teď — měl pocit, že za ním někdo běží. Srdce se mu zastavilo. Zadržel dech. Musel se přidržet nejbližšího kandelábru. Teď je těsně za ním — teď..... Kolem se ale loudal jen pekařský učeň — „Trochu víc sis přihnul, příteličku! Co?“ křikl na vrávorajícího muže a zmizel v postranní uličce. — Muž se ale vzchopil a pokračoval v cestě. Sotva se vlekl. Zdálo se mu, že už je na cestě několik let. Nevěděl už, co bylo předtím. — Vtom mu v kapse zacinkaly peníze — okamžitě na ně položil ruku. Tak to přece jen věděl. Ale chtěl o tom pomlčet. Nebylo hezké na to myslet. — Ještě ho cítí v nose, ten zápach, potu starce — čerstvé krve.....

V tu chvíli otevřela lékárna. Vešel dovnitř. Chtěl by to silné víno, španělské. Ospalý učeň si muže nevyšimá. Jde pro požadovanou věc. Dělníkovi se ale zdá, že neustále sleduje jeho pravou ruku. No správně — malá skvrnka — červenohnědá na rukávu košile. Zastrčil ji hluboko do kabátu — ... hluboko... Ale připadalo mu, že tam uvnitř přerůstá hrubé plátno nanovo přes ruku a na něm se objevuje obrovitá skvrna — — — obrovitá. Učeň zívá

a řekl cenu, zatímco láhev otáčel v ruce a balil do červeného papíru. Muž zaplatil. Ruka se mu třásla, platil čistým, čistým stříbrem. — Bez pozdravu odešel.

Konečně byl před domem. Vrata byla ještě zamčena. S námahou a strachem si otevřel velkým klíčem. — Těžká vrata za ním rychle zapadla. Domovník, který náhodou procházel chodbou, si ho nevěřivě prohlížel a mumlal si něco o — ksindlu. — Muž už ale bez dechů vyběhl do čtvrtého patra. — Maruška stála na prahu a plakala: „Tati,“ volala mu v ústřety, „tati, já mám strach. — ...Mamka, mamka.....“

Nešťastník to tušil. Vrhel se na postel. Žena tam ležela tiše a nehybně. Oči měla doširoka otevřené, ale zakalené a bez výrazu. Modré rty pootevřené, jako by se chtěla nadechnout nebo promluvit... Ruce tak studené, ... začal je třít, třást jimi..... Všechno, všechno marné. Zmocnil se ho vztek, zoufalství. Hodil zářivé peníze na šedou podlahu, až to zadunělo a Marie leknutím uskočila stranou. Chlapec se ale probudil a tahal za peřinu, když ale matka zůstala zticha, začal se usmívat a tleskat ručičkami. Měl radost z jasných, blyskavých stříbrných penízků, které se tak nádherně rozkutálely po podlaze. Otec se zhroutil na mrtvou ženu. — Maruška se neodvažovala pohnout a chlapecek byl spokojen s novou hračkou.

Konečně se muž zvedl. Poslal děti ven. Měly si jít hrát na dvůr a nevracet se, dokud je nezavolá. — Když už ale byly u dveří, zavolal je zpátky. Dívku několikrát políbil na bledé čelo a s chlapcem se laskal tak vřele, až dítě nezvyklé na takové projevy lásky, propuklo v pláč. — Pak jim nakázal odejít.

Se sténáním vstal a zamkl za nimi. — Pak odložil kabát, — posadil se k mrtvé ženě na kraj postele a chvíli setrval bez hnutí. Znovu jí začal třít vychladlé údy a dýchal do bledých, napjatých rtů. A zdálo se mu, jako by lehká červeň stoupala do jejích vpadlých tváří. Horečně donesl láhev vína,

urazil jí hrdlo o opěradlo židle a snažil se z dlaně nalít tekutinu ženě do rozevřených rtů. Jenomže se jí plnila jenom ústa a červená hustá tekutina stékala po bledé, špičaté bradě. — Vypadalo to jako krev! Odhodil láhev. Zabil i tuto ženu? Svou ženu? — Celý se třásl hrůzou. —

Sklouzi z postele — a klesl na kolena před starým, vybledlým obrazem Krista — jediným v celém pokoji. — Široké, snědé ruce zvedl vysoko nad hlavu. Rty se mu chvěly. Snad se modlil. Nahlas ale jen křičel: Ježíš Maria! —

Mezitím nastal den. Vstal. — Chvilku vrávorál po světelnici; pak přistoupil k oknu. Lehké, šedavé mraky pokrývaly oblohu, na pár místech jimi prosvítala bledá modř. — Rychle se otočil a šel ke kamnům. Tam ještě ležel nůž, ten druhý. — Posadil se na okraj plátů. — S očima upřenýma do dále, prázdnýma a lhostejnýma; uchopil čepel. Pomalu si prořízl tepny. — V nevyrazné tváři se nepohnul ani sval. — Pak si všiml krve. Krve, stékající z jeho zápěstí. — Báł se té krve. Chtěl před ní prchnout. Vyskočil. Ale už u postele jeho ženy ho opustily síly a upadl. Ležel přes ni. Pomalu ale bohatě vytékala rudá krev zpod rukávů a prosakovala hrubou látkou povlečení.

Oknem nakouklo chladné březnové slunce. Jeden paprsek zabloudil do světlice a pohrával si s blaženým úsměvem na rtech mrtvoly. Po schodišti duněly těžké kroky a řinčely šavle.

Na dvoře ale zněl Maruščin tichý dětský hlásek, uspávající bratříčka, který byl dnes ráno tak brzy vytržen ze spánku:

Spi, synáčku, spi,
zavři očka svý!.....

Ale — běda! zničila mír.
 Mezi hady tu leží jejich hrůzná kořist.
 Beztvaré, roztrhané tmavé a krvavé tělo...
 A krev kape po hrázi rudě do mlčících údolí.

„TO“

I.

„Vždycky jsem říkala, že takhle skončí,“ hořekovala stařena u hřbitovní brány. „Co se mu vlastně stalo, tomu Toniovi?“ „Co se mu stalo?“ obořila se stařena na mladého tazatele, „to nevíte? Opilec to byl. Každý den ho našli v příkopu, toho... No, a teď měl konečně dost. Dorazilo ho to, lumpa jednoho. Zůstala po něm žena a malé dítě. Nebudou to mít zrovna snadné. — Ale dobře jí tak, Anně! Kdyby zůstala raději doma, ale ona se musela vdát za opilce — toho Tonia, dávno věděla, co je zač... Pst! Pst!...“ přerušila proud své řeči a ukázala kostnatým prstem na bledou mladistvou ženu, která právě vyšla ze hřbitovní brány. „To je ona, Anna,“ tiše dodala. V tom okamžiku se vdova otočila a vzala za ruku dítě, asi pětiletého kluka, co za ní běžel. Pak se k němu sklonila a spěšně mu řekla pár tichých slov. — Šla směrem do města tak rychle, že jí přátelé sotva stačili. Bylo jich dost. Samí dělníci a řemeslníci, jako byl zesnulý. Kráčeji pomalu a za chvíli se rozcházelí vpravo a vlevo do postranních uliček. Anička se už také dostala s dítětem před dům, v jehož přízemí byla truhlářská dílna a malý, dusný obývací pokoj. Vešla dovnitř a poklekla i s dítětem před starou rytinou Madony. Při vroucné modlitbě vztáhla sepnuté ruce. Pak prudce objala malého Tonia: „Jen pro tebe chci žít,“ zašeptala. —

A žila jen pro něj. Od brzkého rána, kdy dítě otevřelo velké modré oči, o ně pečovala, dokud její To, jak si hošík říkal, neulehl večer do postele. Nemělo ho potkat nic zlého, nic tvrdého. Děťství mu mělo být krásným, ničím nerušeným snem.

Práce matce umožňovala zůstat doma. Tak ho neztrácela z očí ani na chvíli. Když bylo v létě pěkně, směl si malý To hrát na dvoře pod oknem. A jak šťastná byla Anna, jak jí tlouklo srdce, když s tvářemi zčervenálými radostí vběhl do světnice a měkké, horké dětské rty jí přitiskl na její bledé čelo! Hned zmizely všechny zlé vrásky, rýhy ze starostí, sama pak na chvíli vyběhla na dvůr a hrála si se svým milovaným To na honěnou! Jak dítě zavyskalo, když bylo rychlejší než maminka, která schválně nespěchala, když ji dohnalo v rohu a s rozpráhlými ručičkami chytilo. —

Čas plynul. To musel do školy. Pro matku to nebylo snadné. Ale co na plat? A To se učil pilně. Jeho probuzené smysly vše rychle vnímaly. Brzo se stal miláčkem učitele. Matka s ním probírala každý úkol; měla takovou radost, jak kluk četl a vyslovoval slova a věty. Po večerech, kdy už spal, často klečela před obrazem Madony. Děkovala světicí za dítě, své potěšení, a snažně prosila, aby se z jejího To stal pořádný člověk.

Jednoho dne škola skončila dřív než obvykle. Chlapec byl chvíli sám doma. Když se matka vrátila, zpozorovala, že před ní něco narychlo schoval.

„Pojď sem, chlapče,“ zvolala. Vztáhla k němu obě ruce.

To ale zůstal stát. Za zády pevně svíral nějaký předmět.

„Co je?... Copak to tam máš?“ zeptala se Anna najednou změněným tónem.

Chlapec celý zrudnul. Kousal se do spodního rtu a mčel.

„Je to snad nějaké překvapení pro maminku?“ snažila se žertovat. „Něcos mi přinesl, To, snad květinu?“

Vtom mu vytryskly z očí slzy. Běžel k ní, poklekl před ní a hlasitě a bolestně vzlykal.

Žena vytáhla z jeho rukou nějaký předmět. Zbledla. Křečovitě se zachytila nejbližší židli. „Bože! Bože!“ zajíkala se.

Byla to láhev s kořalkou.

„Odkud to máš? Cos s tím chtěl dělat?“ ptala se roztřeseným hlasem. Dítě neodpovídalo. Slzy utlumily každou hlásku.

„Mluv!“ Anna se nehнула.

„Jeden kluk — mi to dal“, dostal To konečně s námahou ze sebe, ... „a já jsem se toho napil... protože...“

„Tys pil?“ vykřikla žena.

„Ano, matko...“

Anna zalapala po dechu.

„Měl jsem takovou žízeň...“

„Uděláš to ještě někdy?“ ... Matka ho uchopila prudce za ruku a táhla ho vzhůru.

„Nikdy, nikdy“ ... Zašeptal kluk a znovu se rozvzlykal.

„Jdi,“ řekla vážně.

Pak kráčela pomalu k oknu. Strnulým pohledem se dívala ven.

Malý To hlasitě plakal.

„Mami, mami,“ drmolil, „nezlob se, promiň ... už nikdy nebudu, nikdy ...“

„Slib mi to. Mně a milému Pánubohu!“

„Ano.“

„Slibuješ?“

„Ano, ano... promiň.“

„Isem zvědavá, jestli to dodržíš.“

„Promiň.“

„Možná. Teď si udělej úkoly. A kořalku už nikdy více.“

Dítě poslechlo.

Za dvě hodiny ho uložila k spánku. Nedala mu však polibek na dobrou noc. —

To rychle usnul. Matka ale klečela před obrazem Madony a snažně prosila a plakala ...

II.

Od smrti tesaře Tonia uplynuly téměř dva roky. Mladá vdova odmítla několik nápadníků. Zvlášť jeden byl neodbytný. Dříve pracoval jako tovaryš u jejího manžela, teď se udělal pro sebe; právě Anna by se hodila k jeho postavení. Ale ona nechtěla. Řekla mu, že je jí velmi milým přítelem a rádcem, ale vdávat se už nechce. Přesto k ní přicházel po práci skoro denně a v bývalé dílně vyprávěl. — Anna pokaždé nejdříve uložila malého To do postele, něžně ho políbila a zazpívala mu svým příjemně znějícím hlasem ukolébavku, i když to byl už docela velký kluk. — Pak šla do vedlejšího pokoje, kde přes den prala prádlo, povídala si trochu s Francim, bývalým tovaryšem, a před policejní hodinou se vrátila do ložnice.

Stalo se to jednoho večera v zimě. Matka právě vešla do předního pokoje, když se To posadil v postýlce. Díval se velkýma očima pátravě kolem sebe a naslouchal. Tu uslyšel ve vedlejší místnosti hlas Franciho. Rychle vyskočil z postýlky. Potichu doběhl do rohu pokoje, vytáhl zespod všelijakého hardburdí láhev. Přiložil si ji k ústům. Pil dlouhými, spěšnými doušky. Oči se mu cize zaleskly. Se zvířecí lačností sály rudé rty kořalku. Pak se sehnul a schoval láhev na původní místo. — Vrávoravě se dostal do postele. Ani nehlesl a padl do peřin. Za několik okamžiků pravidelné oddechování prozradilo, že usnul...

V druhém pokoji sváděla Anna těžký boj sama se sebou. Franci opakoval svoji žádost s větší vervou než kdykoliv předtím. Byla mu opravdu trochu nakloněná, tomu srdečnému mládenci. Ale nepřisahala, že bude žít jen pro

syna? Jen pro něj!? — To vědomí převážilo. Sdělila řemesníkovi své rozhodnutí — podala mu ruku, poprosila ho, aby odešel — a už tak často nechodil. Ještě jednou naléhal. Ona však zůstala neoblomná. Franci odešel. —

S lehcím srdcem, oči plné slz vstoupila Anna do ložnice. Jindy si hned lehla. Dnes jí něco nutilo, aby se na chvíli zastavila u svého dítěte. Přistoupila k postýlce. Jak krásně spal! Jak mu zrudly tváře. Pomalu poklekla. Naklonila hlavu k němu, — chtěla ho políbit — potichu, jako se líbá sen.

Avšak — co je to? Pomátla se? Dech, který unikal téměř nevinným rtům, byl cítit kořalkou. Sehnula se ještě níž. Ne, nemýlila se. Roztřásla se po celém těle. „To,“ vykřikla „To!“ Ale opilé dítě ze sebe vydalo jen pár nesrozumitelných zvuků.

Nepodařilo se jí ho probudit z opileckého spánku.

V tu chvíli se jí zmocnila strašlivá zlost.

Vyskočila, chytila chlapce za krk a rukama zmáčkla celou svou zoufalou silou.

Z hrdla dítěte vycházely nesrozumitelné zvuky. Rukama, nohama tlouklo kolem sebe.

Anna však nepovolila. Nehty se mu zařala pevně do krku.

Bez výrazu se teď na ni díval pár nepřítomných, zakalených očí.

Už to nebyly nevinné oči. Byly to oči Toniovy! Vykřikla, ale nepovolila. Tu ty oči vystupovaly víc a víc z důlků, malá ústa se otevřela doširoka, doširoka... Škubnutí celým tělíčkem... Pak To ležel tiše — úplně tiše.

Konec.

SMRT

Malá Bětko už spala. I její matka spala. Ve skromné místnosti se rozhostilo ticho. Občas bylo slyšet jen oddechování spících a prsknutí malé noční lampy na prostorné staromódní kredenci. Její zář kresila žlutý kruh na bílé, háčkované dědce. V ponurém světle probleskovaly rámy obrazů a Kristus na kříži na desce kredence. Pokoj byl stále temnější: Tyče a síť dětské postýlky, stojící u stěny s oknem, nebylo možné rozeznat. Závěsy nebyly zataženy.

Světlá noc. — Od šedavých tabulek se odrážely tyčky klece. Na nejvyšším houpatku uvnitř byl stín malé, černé hrudky: ptáček spal se zobáčkem pod křídly. Nehýbal se. —

Byl klid. — Tiše a rychle tikaly hodiny. — Teď odbily — jedenáctkrát. Poslední úder dozníval dlouho. Noční lampa silně zaplápolala. Pokojem prolétl stín. Světlý kruh zatančil na stropě.

Malý ptáček se probudil, nepatrně pohnul hlavičkou, načechral si peří. Pak protáhl tělíčko a znovu usnul.

Teď se zatřáslý okenní tabulky. Vrata těžce zapadla do zámku. Po dřevěném schodišti vrzaly těžké kroky. Nejprve potichu — pak stále hlučněji. Kdesi nahoře v dalších poschodích zarachotil klíč...

Plamínek noční lampy bědoval a kroutil se. Olizoval povrch oleje, až pokojem klouzaly světlé proužky. — Na posteli, stojící v úplné tmě, vzdychla matka.

Hodiny tikaly stále čileji. Světlo na kredenci prskalo. Cukalo sebou bez vůle sem tam. Tiché prasknutí: zhaslo. —

Tma ve světnici. Byla vidět jen klec v okně. V ní spal ptáček. Prkna vrzala. Jako by po nich někdo přecházel. Hned tady, hned tam v rohu. Pak se zdí nebo ze shora prodral jakýsi zvuk. A zase — ticho. —

Ptáček v kleci rychle vystrčil hlavičku z chmýří. Chvilí seděl klidně. — Pak bojácně poletoval za mřížemi. Křídélky narážel na jednu či druhou stranu. Nakonec slétl dolů do písku. Lehounce, bojácně zapípal. Natáhl hlavičku a několikrát zamával křídly. Nato zvířátko ztichlo.

S námahou se ptáček vyvihl na nejspodnější houpatko, oklepal se a ponořil zobáček do sklenice s vodou. Znatečně osvěžen odhopkal stranou a opřel se o tyčku klece. Hlavičku pod křídlo si už ale neschoval.

Hodiny tikaly. Spící pravidelně oddechovaly. Prkna vrzala jako předtím. Venku na ulici drkotal povoz.

Ptáček ale už byl zase v písku. Malé nožky vůbec nebyly vidět. Skoro ležel. Zobáček otevřený a namířený vzhůru: lapal po vzduchu. Chvilími vyrazil mírný, naříkavý zvuk. Nato začal bez přestání pípat — skoro tak rychle jako tikot hodin.

Těžký soumrak mu ležel na malé hrudi. Ubohé srdíčko za jemnými žebírky tlouklo kvapně. Černá očka měl otevřená.

Najednou se mu zdálo, jako by zpod stolu, na němž stála jeho klec, vylézalo něco černého. Hrozně pomalu. Neforemný stín bez obrysů. Pípal hlasitěji. Třásl se a poletoval nad pískem ze strany na stranu.

Výčerpán se nakonec zastavil v rohu. Zobáčkem lapal po vzduchu; ale očka měl zavřená.

Zvuk... Hodiny odbíjely — dvanáctkrát.

Zvířátko otevřelo očka. Pronikavý křik se mu valil z hrdla — tam... Tam... Matka se vzbudila. Posadila se v posteli. V pokoji byla hustá tma. Okno vůbec nebylo vidět. Asi už nesvítil měsíc — pomyslela si. Obrátila se na posteli. Prkna zapraskala. — A znovu klidně oddechování.

Ptáček strachy oněměl. Tam — těsně nad ním se vznášel stín. Jako šátek, jako černý šátek. Ale co to říkám, to už nebyl stín, ani šátek. Vypadalo to

jako velký, těžký žlab na krmení. Ne, teď, teď zase jako koule, a teď se to roztahuje napravo, — nalevo, — jako křídla: je to jako pták, velký, tmavý pták...

Ubohé, malé zvířátko v kleci se chvělo. Nemohlo se pohnout, nemohlo vydat hlásku přesto, že zobáček mělo doširoka otevřený!

A ptáček si najednou vzpomněl na les a na zeleň listů a zlato slunce, a pak na malou dívku, která si s ním vždycky hrála, — a na kousky jablíčka, které mu každou neděli dávala, — a...

Velký, černý pták pronikl skrz tyčky klece. Už byl blízoučko. Tak černý, tak těžký klesal stále hlouběji...

Ještě jednou si malý trpitel načechral peříčka. — Zvedl hlavičku, — a vtom ho zcela zakryla křídla strašlivého černého stínu — úplně — úplně...

„Mami, mami!“ vylétla malá Bětka z postýlky.

„Copak je, dítě?“

„Bojím se.“

„Něco se ti zdálo“, uklidňovala ji matka, „lehni si na druhý bok a spi dál.“

Dítě poslechlo. — Klid. —

Klidné oddychování.

Hodiny tikají pomaleji a ospaleji.

Blízko okna se začne rozednívat. Šedé ranní světlo prosakuje okenními tabulkami. Konečně nahlédne dovnitř i sluneční paprsek.

Ale s hrůzou se stáhne zpět.

Na písku v kleci leží natažen malý ptáček, zobáček má otevřený. Očka a peříčka na hlavičce má plná písku.

Mrtev. —

Bětka se probouzí.

Rukou si přejíždí přes měkká, spánkem zčervenala líčka.

Pomalu poklekne v železné postýlce.

Teď se modlí ranní modlitbičku.

Tiše, aby nevzbudila matku, — velmi tiše — —

Konec.